

Et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt :

Non enim est dissensionis Deus sed pacis, sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo.

Mulieres in ecclesiis taceant; non enim permititur eis loqui, sed subditas esse sicut et lex dicit.

Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent: turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

An a vobis verbum Dei processit, aut in vos solos pervenit?

Si quis videtur propheta esse aut spiritualis, cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

Si quis autem

Etenim spiritus prophetarum (quale moventur in vobis), prophetis (ipsis) subjecti sunt (a Deo qui illos eis suggerit; ille Deus noster)

Non enim est dissensionis (et confusio- nis) Deus, sed (Deus est) pacis; (et hoc vos doceo) sicut et in omnibus ecclesiis (aliis) sanctorum (seu christianorum) doceo. (Quoad mulieres autem dico) :

Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui; sed (illis præcipitur) subditas esse (hominum judicio proinde- que silentes), sicut et lex (ipsa eis) dicit (et intimat his verbis: « Eris sub potestate viri »).

Si quid autem (de fide et doctrina) vol- lunt (mulieres) discere, domi viros suos interrogent: turpe est enim (seu inverecun- dum) mulieri loqui in ecclesia. (Hunc or- dinem servate sicut in aliis servatur eccle- siis! quare enim plus quam aliæ ab hoc usu liberi essetis?)

An a vobis (primum) verbum Dei pro- cessit, (ut a lege communi immunes sitis)? aut (an) in vos solos pervenit (hoc ver- bum, ut more proprio uti possitis? Cæterum)

Si quis (ex vobis sibi) videtur propheta esse aut (vere) spiritualis, (primo) cognoscat (et confiteatur) ea quæ scribo vobis (esse servanda, et credat) quia (seu quod) Domini (ipsius) sunt mandata (per me ea jubentis).

Si quis autem ignorat (seu agnoscere

non vult has leges tanquam a Deo ordina- tas, et ipse) ignorabitur (et recusabitur ab illo Deo qui de ministris suis dixit: « Qui vos audit me audit, qui vos spernit me spernit »).

Itaque, fratres, (siquidem spiritualium donorum æmulatores estis), æmulamini (prius et potius posse) prophetare; et (ta- men alios, qui dono linguarum pollut, in linguis istis eos) loqui nolite prohibere; (nam etsi linguarum donum minus quam donum prophetiae proficiat, tamen pro illo, qui sic loquitur et orat, suam habet propriam utilitatem. Sive autem loquimi- ni, sive prophetatis, curate ut in ecclesia vestra)

Omnia (haec) autem honeste (seu decen- ter) et secundum ordinem (a me præscri- ptum) fiant.

ignorat, ignorabi- tur,

Itaque, fratres, æmulamini pro- phetare; et loqui linguis nolite pro-hibere.

Omnia autem honeste et se- cundum ordinem fiant.

CAPUT XV.

Mortuorum resurrectionem contra pseudodoctores probat: 1º Ex resurrectione Christi; 2º Ex auctoritate eorum qui pro mortuis baptizantur. Quæ futuræ sint, post resurrectionem, gloriosi corporis dotes docet. Denique declarat quod omnes resurgemus sed non omnes immutabimur, et quod per resurrectionem mors absorbebitur.

(Nunc, ne quis vestrum inani philosophorum argumentatione circa punctum gravissimum, nempe resurrectionem mor- tuorum, decipiatur, in memoriam vestrarum revoco et iterum)

Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium quod prædicavi vobis, quod et (a me) accepistis (et) in quo (creditis) et (firmiter nunc) statis, (et)

Per quod et salvamini, qua ratione prædicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis.

Tradidi enim vobis in primis quod et accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas,

Et quia sepultus est et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas,

Et quia visus est Cephæ et post hoc undecim.

Deinde visus est plusquam quingentis fratribus simul, ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem (mortis somno jam) dormierunt;

Deinde visus est Jacobo, deinde

Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium quod prædicavi vobis, quod et (a me) accepistis (et) in quo (creditis) et (firmiter nunc) statis, (et)

Per quod (solum) et salvamini (aut salvi esse potestis; vos hortor ut consideretis utrum), qua ratione (et quo tenore illud) prædicaverim vobis, (illud observetis, et) si (illud sincerum custoditis et) tenetis; (et ita esse debet), nisi frustra (prædicationi meæ aurem præbuistis et) credidistis. (Atqui inter varia doctrinæ puncta quæ vos edocui),

Tradidi enim vobis (illud dogma) in primis quod et (ego a Domino ipso) accepi, (nempe) quoniam (seu quòd 1º Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum (illud quod de eo annuntiatum erat per) Scripturas,

Et (2º) quia (seu quòd) sepultus est et (3º) quia (seu quòd) resurrexit tertia die secundum (easdem) Scripturas: (quæ resurrectio a me probanda est et probatur 1º)

Et quia visus est Cephæ (Petro post resurrectionem suam) et post hoc undecim (aliis Apostolis, et)

Deinde visus est (in die ascensionis suæ in monte Galileæ) plusquam quingentis fratribus simul (collectis); ex quibus multi manent (viventes) usque adhuc, quidam autem (mortis somno jam) dormierunt;

(et) Deinde visus est Jacobo (et) deinde Apostolis omnibus,

Novissime autem (minimo) omnium Apostolorum et) tanquam abortivo visus est et mihi (Damascum eungi. Me abortivum dico, et per parenthesis mihi addere liceat quòd)

Ego enim sum minimus apostolorum (et) qui non sum (quidem) dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei: (sed si quid postea factus sum, sola)

Gratia autem Dei (nunc) sum id quod sum; et (si hæc) gratia ejus in me (et in meo ministerio inanis et) vacua non fuit, sed (et) si abundantius illis omnibus (cæteris apostolis) laboravi, non ego autem (hujus fructuosi laboris primarium meritum habeo, siquidem nihil aliud fui quam Dei instrumentum); sed gratia Dei (sola laudanda est quæ) mecum (laboravit et cui ego consensum meum præstisti. Quidquid vero sit de prædicantibus, et)

Sive enim ego (sum qui vobis prædicaverim), sive illi (alii sint qui vos evangelizaverint), sic (et idem de resurrectione testimonium) prædicamus (omnes); et sic (seu ecce quod de resurrectione prædicavimus et quod jam pridem) credidistis, (nempe Christum a mortuis resurrexisse).

Si autem Christus (a me et ab aliis apostolis) prædicatur quòd resurrexit a mortuis, quomodo quidam (surgere audent aliquot pseudodoctores qui) dicunt in vobis

Apostolis omnibus:

Novissime autem omnium tanquam abortivo visus est et mihi:

Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei.

Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboravi, non ego autem sed gratia Dei mecum.

Sive enim ego, sive illi, sic prædicamus et sic credidistis.

Si autem christus prædicatur quòd resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in

vobis quoniam resurreccio mortuorum non est?

Si autem resurreccio mortuorum non est, neque Christus resurrexit.

Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est et fides vestra:

Invenimus autem et falsi testes Dei, quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit si mortui non resurgunt:

Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.

Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra; adhuc enim estis in peccatis vestris:

Ergo et qui dormierunt in Christo, perierunt.

quoniam (seu quod) resurreccio mortuorum (possibilis et futura) non est?

Si autem resurreccio mortuorum (possibilis) non est, (inde concludendum est quod) neque (ipse) Christus, (qui fuit unus ex mortuis), resurrexit.

Si autem Christus non resurrexit, inanis (et mendax) est ergo prædicatio nostra, (proindeque etiam) inanis est et fides vestra (in hanc resurrectionem a nobis prædicatam; unde ergo)

Invenimus autem et (arguimur fuisse) falsi testes (in causa) Dei; (et inde sequitur quod Deum ipsum nobiscum mendacem fecimus), quoniam (seu siquidem) testimonium diximus (falsum quod convertitur) adversus Deum, (hoc scilicet), quod suscitaverit Christum, quem non (revera) suscitavit si (verum est quod) mortui non resurgent:

Nam, (iterum dico, evidens est quod) si mortui non resurgent, neque Christus (ut pote unus ex mortuis) resurrexit.

Quod si (autem) Christus non resurrexit, vana est fides vestra; (et inde haec alia exsurgit consequentia, nempe quod) adhuc enim estis in peccatis vestris, (si quidem resurreccio Christi causa est justificationis nostræ: si enim Christus non resurrexit, mortem igitur neque peccatum, quod est ejus causa, non vicit; sed potius a morte et a peccato vinctus est; unde)

Ergo (sequitur quod) et (illi) qui (somno mortis) dormierunt in Christo (et in ejus

spe, gratia, fide et charitate, plane et in æternum) perierunt: (atqui si res ita se habeat ut resurreccio sit impossibilis, et)

Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, (fatendum est quod) miserabiles sumus omnibus (aliis) hominibus, (si quidem nos christiani carnis et hujus vitæ voluptates rejicimus quas alii sectantur, nullam inde mercedem a Christo mortuo et ut supponitur non resurgente expectandam habentes. Sed multum abest ut ita sit, consolamini firmiter credentes quod)

Nunc autem Christus (vere) resurrexit a mortuis, (et est quasi) primitæ (seu primus omnium) dormientium (qui a sepulcro resurrecti sunt: resurrexit primus, inquam, 1º ordine dignitatis et meriti; 2º ratione causalitatis, siquidem per eum omnes resurgent; 3º quia per ipsum quasi mortis dominatorem invecta est in orbem mortuorum resurreccio. Unde quemadmodum scimus)

Quoniam (seu quod) *quidem* per (unum) hominem (Adamum) mors (in mundum intravit, ita et eredimus quod) et per (unum alium) hominem, (nempe Christum, inducta est) resurreccio (futura) mortuorum (ad vitam æternam);

Et sicut in Adam omnes, (originale peccatum haurientes, morte corporis et animæ) moriuntur, ita et in Christo (passo et mortuo, qui mortem spiritualem abolevit), omnes vivificabuntur. (Quomodo autem et quando fiet haec resurreccio)?

Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.

Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitæ dormientium.

Quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurreccio mortuorum:

Et sicut in Adam, omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur,

Unusquisque autem in suo ordine; primitiae Christus; deinde ii qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt;

Deinde finis, cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum et potestatem et virtutem.

Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus:

Novissima autem inimica destruet mors; omnia enim subjecit sub pedibus ejus, cum autem dicat:

Omnia subjecta sunt ei, sine dubio præter eum qui subjecit ei omnia.

Unusquisque autem mortuorum in suo ordine (resurget, ita tamen ut hujus resurrectionis) primitiae (seu primus fuerit) Christus, (dupli ratione tum temporis tum dignitatis); deinde (resurgent) ii qui sunt Christi (electi), qui in adventu ejus crediderunt (et eum ut verum Deum coluerunt);

Deinde (adveniet) finis (mundi, quæ fiet) cum (Christus) tradiderit regnum (suum, nempe Ecclesiam suam), Deo (omnipotenti) et Patri (suo qui ei eam gubernandam commiserat, et) cum evacuaverit (seu aboleverit) omnem (dæmonum) principatum et (omnem) potestatem et (omnem) virtutem (seu omnes hos Angelos malos qui ejus Ecclesiæ inimici fuerunt et tunc victi erunt. Et sic justificabitur verbum Prophetæ dicentis quod)

Oportet autem illum regnare (super Ecclesiam suam), donec (ejus Pater) ponat omnes inimicos (ejus et Ecclesiæ) sub pedibus ejus: (atqui ex his inimicis ultima seu)

Novissima autem inimica (quæ) destruet mors: (certo mors ipsa destruet, siquidem scriptum est quod) omnia enim, (quæ Christo hostilia sunt, Deus Pater) subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat (Scriptura quod)

Omnia subjecta sunt ei (Christo), sine dubio (hoc intelligendum est de cæteris omnibus) præter eum, (nempe Deum Patrem), qui subjecit ei omnia. (Imo),

Cum autem subjecta fuerint illi (Christo) omnia, tunc et ipse Filius, (quatenus homo, simul cum tota ejus Ecclesia) subjectus erit ei (Deo Patri) qui subjecit sibi (Filio) omnia, (ita) ut sit Deus omnia, (vita, salus, virtus, copia, pax, gloria, finis et satietas omnium desideriorum) in omnibus (electis et in æternum. Si hæc ad resurrectionem probandam non sufficiant),

Alioquin (illam adhuc confirmabo, avobis petens) quid facient (et ad quid proderit consuetudo eorum) qui baptizantur (seu purificantur ante et ad sacrificia quæ) pro mortuis (offeruntur), si omnino (illis moriendum est et) mortui non resurgunt; ut quid, (inquam), baptizantur (seu purificantur) pro illis, (siquidem illi, utpote semel pro semper mortui, nullum inde fructum percipere possunt? Insuper)

Ut quid et nos periclitamus omni hora (nisi ob spem resurrectionis? Nam)

Quotidie morior (seu morti me expono, et hoc juro) per vestram (conversionem) qua acquisivi hanc tantam gloriam, fratres, quam habeo (ex vobis tanquam meis) in Christo Jesu Domino nostro (filii). Item

Si (tantummodo) secundum hominem (seu pro sola spe humana vanæ gloriæ), ad bestias (me tradidi et) pugnavi Ephesi, quid mihi prodest (hoc et alia pericula incurrisse), si mortui non resurgunt? (Nonne mihi et aliis martyribus melius erat nos Epicurei discipulis immisceri et cum illis dicere): « Manducemus et biba-

Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc et ipse Filius subiectus erit ei qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis?

Ut quid et nos periclitamus omni hora?

Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Dominu nostro.

Si secundum hominem ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus et bibamus; cras enim moriemur.

mus (et omnibus hujus vitæ deliciis fruamur); eras enim moriemur, (cum nihil nobis post hanc vitam timendum aut sperandum sit. Hunc cogitandi et dicendi modum atheis relinquere et)

Nolite seduci : corrumpunt mores bonos colloquia mala.

Evigilate, justi, et nolite peccare; ignorantiam enim Dei quidam habent; ad reverentiam vobis loquor.

Sed dicet aliquis : Quomodo resurgent resurgent mortui, qualive corpore venient?

Insipiens, tu quod seminas non vivificatur nisi prius moriatur.

Nolite (cum eis conversari, ne ab illorum sermonibus in errorem de resurrectione vel alio dogmate abduci et) seduci (possitis); corrumpunt (enim) mores bonos colloquia (et consortia) mala. (Cavete igitur et)

Evigilate (a peccatis vestris, estote) iusti, et nolite (ullum habere consortium cum iis impiis qui vos facerent contra fidem aut mores) peccare : (scio quòd) ignorantiam enim Dei quidam (inter vos) habent (aut vivunt perinde ac si eum ignorarent : de hoc autem) ad reverentiam (seu verecundiam vestram) vobis loquor.

Sed dicet aliquis : Quomodo resurgent (seu resurgent) mortui, (cum eorum corpora jam in pulverem reversa sunt? et supposito quòd revera resurgent, quomodo) qualive corpore (ad vitam iterum) venient? (Ad primam objectionem respondeo) :

Insipiens, (annon hujus objectionis in agricultura obviam solutionem vides? annon) tu, (qui granum seminas, vides quòd illud granum), quod seminas, non vivificatur (et nihil producturum est) nisi prius (in terra corrumpatur et) moriatur? (quare non sic esset de corpore, sicut de grano est quoad ejus corruptionem et vi-

vificationem ? Quoad autem secundam quæstionem de statu novo, in quo corpus post resurrectionem statuetur, vide etiam

Et (quod de plantis evenit : quando ali quod (granum) seminas, non (idem plantæ) corpus quod (postea) futurum est seminas; sed (seminas tantummodo) nudum granum utputa tritici (aut hordei) aut alie- cujus cæterorum (seminum : dum in terra corrumpitur),

Deus autem dat illi corpus (proprium et formatum) sicut vult (et secundùm usum ad quem illud destinat); et (pariter dat) unicuique semen (illud proprium corpus (quod futuræ plantæ speciei congruit. Sic et variis hominibus post resurrectionem dabit corpora varia et unicuique congrua, ita ut ab invicem sint diversa sicut plantæ a plantis diversæ sunt. Insuper inter ea hominum corpora eamdem differentiam statuet resurrectio ac inter diversa animantium corpora : unde, sicut)

Non omnis (animantium) caro (est) eadem caro; sed alia (est) quidem (caro) hominum, alia vero (est caro) pecorum, alia (quoque est caro) volucrum, alia autem (est caro) piscium;

Et (insuper, sicut non sunt eadem inter se quoad splendorem) corpora cœlestia et corpora terrestria, sed alia quidem (est) cœlestium gloria, alia autem (est) gloria terrestrium ; (sicut etiam)

Alia (et splendidior est) claritas solis, (et) alia (seu minus splendida est) claritas

Et quod semi-
nas, non corpus
quod futurum est
seminas, sed nu-
dum granum ut-
puta tritici aut ali-
cujus cæterorum;

Deus autem dat
illi corpus sicut
vult et unicuique
seminum pro-
prium corpus.

Non omnis caro
eadem caro, sed
alia quidem ho-
minum, alia vero
pecorum, alia vo-
lucrum, alia au-
tem piscium;

Et corpora cœ-
lestia et corpora
terrestria, sed alia
quidem cœle-
stium gloria, alia
autem terres-
trium.

Alia claritas so-
lis, alia claritas

lunæ, et alia claritas stellarum : stella enim a stella differt in claritate ;

Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione;

Seminatur in ignibilitate, surget in gloria; seminatur in infirmitate, surget in virtute :

Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale : si est corpus animale, est et spirituale sicut scriptum est :

Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus

lunæ et (adhuc) alia claritas stellarum, (ut videre est quòd) stella enim a stella differt in claritate ;

Sic (et eamdem differentiam inter homines statuet) resurrectio mortuorum (quoad corruptionem et inde secuturum splendorem. Nunc igitur corpus humanum in terra inclusum quasi) seminatur (ut), in corruptione (dissolvatur); surget (autem postea ut in æternum cum) incorruptione (maneat : item nunc quasi)

Seminatur in ignibilitate (naturæ deformatæ), surget (autem splendens) in gloria (formæ novæ; insuper nunc) seminatur in (terra cum absoluta) infirmitate (ita ut ne tantillum quidem se mouere possit, surget vero) in (tali) virtute (et agilitate ut quocumque sponte sua et immediate se transferre queat : denique in terra quasi)

Seminatur (nunc) corpus, (quod est) animale (et quod vegetativa animalium vita vixit; in resurrectione) surget (autem) corpus spirituale (et cœleste, quod neque cibo egeat et nullo incommodo laboret. Nam) si est (per Adamum) corpus animale, est (seu erit per Christum transformatum) et (fiet) corpus spirituale, sicut scriptum est : (si enim)

Factus est primus homo Adam (ita ut consisteret) in animam (vita vegetativa) viventem (proinde cibo et potu alienum), novissimus (vero) Adam, (nempe

Christus factus est) in Spiritum vivificantem, (qui corpus ejus et nostrum reddet spiritale, impassibile et immortale) :

Sed non prius (creatum est illud corpus) quod spiritale est, sed (corpus) quod (est) animale (prius creatum est; (et non nisi) deinde (et posterius creabitur illud) quod est spiritale :

Primus (enim) homo, (nempe Adamus, utpote) de terra (factus, est) terrenus; secundus (autem) homo, (nempe Christus, utpote) de cœlo (originem habens, per resurrectionem factus est, etiam quoad corpus, plane) cœlestis (et gloriosus et incorruptibilis. Unde sequitur quòd)

Qualis (seu, sicut primus homo, utpote) terrenus, (filios habuit qui) tales (fuerunt ac ipse fuit) et (proinde) terreni; (sic) et qualis (est secundus homo Christus, nempe) cœlestis, (nos) tales (erimus) et (proinde) cœlestes (ejusque gloriositatis participes).

Igitur, sicut (per infidelitatem et peccata nostra) portavimus imaginem (et similitudinem primi hominis) terreni, (ita nunc per vitæ nostræ sanctitatem et nostram Christo conformitatem) portemus (similitudinem) et imaginem (hujus secundi hominis) cœlestis.

Hoc autem dico, fratres, (nempe), quia (seu quòd ii, quos regit) caro et sanguis, regnum Dei possidere non possunt, (et quòd) neque corruptio incorruptelam (et vitam æternam, in qua corruptioni locus

Adam in spiritum vivificantem.

Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale; deinde quod spiritale :

Primus homo de terra terrenus; secundus homo de cœlo cœlestis;

Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis cœlestis, tales et cœlestes.

Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem cœlestis.

Hoc autem dico, fratres, quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio

incorruptelam non est), possidebit. (Nunc attendite ; possidebit. nam)

Ecce mysterium vobis dico : Omnes quidem resurgent, sed non omnes immutabimur.

In momento, in ictu oculi, in novissima tuba, canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti, et nos immutabimur.

Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem et mortale hoc (idem nostrum corpus) induere immortalitatem.

Cum autem mortale hoc (corpus) induerit immortalitatem, tunc fiet (et adimpleretur) sermo qui (in Osee) scriptus est :

« Absorpta est mors in victoria (Christi) ; et tunc ei dicere poterimus cum Prophetâ : mors in victoria.

Ubi est, mors, victoria tua ? ubi est, mors, stimulus tuus ?

Stimulus autem mortis (nisi) peccatum,

Ecce mysterium (grave quod) vobis dico (de resurrectione, ut ad eam vos bene præparetis) : Omnes quidem resurgent, sed non omnes (gloriose) immutabimur ; (hæc enim glorificatio electos solos manet. Quomodo autem fiet hæc resurrectio ?)

In momento (temporis quod), in ictu oculi (metitur, Angelis sonantibus) in novissima tuba (mortuos ad judicium evocante), canet enim tuba (in illa die, aperientur omnium sepultra) et mortui resurgent incorrupti, (ex quibus reprobi, incorrupti quidem quoad membrorum æternam integritatem sed pœnarum dolore corrumperi ; electi autem) et nos, (ut spero), immutabimur (transeuntes a corruptione mortis ad incorruptionem vitæ æternæ) :

Oportet enim (et a Deo statutum est) corruptibile hoc (corpus nostrum) induere incorruptionem et mortale hoc (idem nostrum corpus) induere immortalitatem.

Cum autem mortale hoc (corpus) induerit immortalitatem, tunc fiet (et adimplebitur) sermo qui (in Osee) scriptus est :

« Absorpta est mors in victoria (Christi) ; et tunc ei dicere poterimus cum Prophetâ :

Ubi est, mors, victoria tua (qua hominibus dominari solebas ?) ubi est, mors, stimulus tuus (quo eos confodere et necare gaudebas ? Quid est iste)

Stimulus autem mortis (nisi) peccatum, (quo reproborum corpus cum anima occi-

ditur) ; virtus vero (et occasio) peccati est ; virtus vero (fuit) lex (vetans peccatum, et eo ipso concupiscentiam provocans. Sed si peccatum nos vincendi vim non habuerit, reddamus)

Deo autem gratias qui (de peccato et de morte ex eo defluente) dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.

Itaque, fratres mei dilecti, (nunc cum in fide resurrectionis restaurati estis), stabiles estote et immobiles (in hujus fide et spe ; propterea abundantes (estote) in opere Domini, (nempe bona opera exercentes), semper scientes (et in memoriam vestram revocantes) quod labor vester non est inanis in Domino (seu coram Domino qui, post resurrectionem, horum operum, vobis præmium retribuet).

Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum.

Itaque, fratres mei dilecti, stabiles estote et immobiles, abundantes in opere Domini, semper scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

CAPUT XVI ET ULTIMUM.

Jubet Apostolus collectam fieri pro pauperibus Hierosolymitanis. Corinthii Timotheum, Stephanam, Achaicum et Fortunatum commendat. Suos salutat, et iis qui non diligunt Christum dicit anathema.

De collectis (eleemosynis) autem, quæ flunt in (sublevandos) sanctos, (hoc vobis mando, scilicet) : sicut jam ordinavi (eas fieri in) ecclesiis Galatiæ, ita et vos (in vestra ecclesia) facite.

Per unam (diem) sabbati, (seu die Do-

De collectis autem quæ flunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite.

Per unam sab-

bati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit, ut non cum venero tunc collectæ fiant;

Cum autem præsens fuero, quos probaveritis per epistolas, hos mitam perferre gratiam vestram in Jerusalem.

Quòd si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt.

Veniam autem ad vos cum Macedoniam pertransiero; nam Macedoniam pertransibo.

Apud vos autem forsitan manebo veletiam hiemabo ut vos me deducatis quocumque iero;

Nolo enim vos modo in transitu videre; spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus hoc mihi permiserit.

Permaneo autem Ephesi usque ad Pentecosten.

minica quæ nunc est prima dies hebdomadæ), unusquisque vestrum apud se (eleemosynam suam) seponat, recondens (seu præparans) quod (dare) ei bene placuerit, ut priusquam adveniam eleemosynæ collectæ sint, et) non, cum venero, tunc (solummodo) collectæ fiant; (hæc enim mora pauperibus molesta foret).

Cum autem præsens fuero (inter vos, si ali) quos probaveritis (et judicaveritis dignos commendari) per epistolas, hos mitam perferre (hanc) gratiam (seu eleemosynam) vestram (pauperibus qui sunt) in Jerusalem. (Vobis promitto)

Quòd, si (munus vestrum) dignum (et ita largum) fuerit ut et ego (cum illis) eam, mecum ibunt.

Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero; nam Macedoniam (antea) pertransibo.

Apud vos autem forsitan (aliquandiu) manebo vel etiam hiemabo, ut (inde) vos me deducatis quocumque iero. (Aliquandiu manebo, inquam);

Nolo enim vos modo in transitu (hac vice) videre; spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus hoc mihi permiserit,

Permaneo autem Ephesi usque ad Pentecosten;

Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens (in hac civitate ad prædicacionem et defensionem Evangelii); et (ibi sunt) adversarii multi (qui contra ministrium meum insurgunt).

Si autem, (me absente), venerit Timotheus, videte (et curate) ut sine timore sit apud vos, et ejus ministerium non spernatis propter ejus adolescentiam; opus enim Domini operatur sicut ego, (Evangelium prædicando).

Ne quis ergo illum spernat; deducite autem eum in pace, (cum a vobis exibit ut veniat ad me); expecto enim illum cum (pluribus ex) fratribus (nostris).

De Apollo autem fratre (meo) vobis notum facio quoniam (seu quòd) multum rogavi eum ut veniret ad vos cum (aliquot) fratribus; et utique (ob plures causas) non fuit (in eo) voluntas (seu animus ita dispositus) ut nunc veniret; veniet autem cum ei vacuum (et liberum tempus ad venendum) fuerit. (Interea)

Vigilate, (ab insidiis male vos suadentium cavete, et) state (firmi) in fide (vestra); viriliter, (non vero parvolorum more), agite et confortamini.

Omnia (opera) vestra (quæ facitis, ea, non cum ambitione aut contentione, sed in charitate (christiana) fiant.

Obsecro autem vos, fratres, (qui) nostis domum Stephanæ et Fortunati et Achaici,

Ostium enim mihi apertum est magnum et evidens; et adversarii multi.

Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos; opus enim Domini operatur sicut et ego.

Ne quis ergo illum spernat; deducite autem eum in pace ut veniat ad me; expecto enim illum cum fratribus.

De Apollo autem fratre vobis notum facio quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus; et utique non fuit voluntas ut nunc veniret; veniet autem cum ei vacuum fuerit.

Vigilate, state in fide, viriliter agite et confortamini.

Omnia vestra in charitate fiant.

Obsecro autem vos, fratres, no-

stis domum Stephanæ et Fortunati et Achaici, quoniam sunt primitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum ordinaverunt seipso-

Ut et vos subditi sitis ejusmodi et omni cooperanti et laboranti.

Gaudeo autem in praesentia Stephanæ et Fortunati et Achaici, quoniam id quod vobis deerat ipsi supplerunt;

Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum; Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt.

Salutant vos ecclesiae Asiae. Salutant vos in Domino multum Aquila et Priscilla cum domestica sua ecclesia, apud quos et hospitor.

Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

Salutatio mea manu Pauli.

(et qui scitis) quoniam (seu quodd) illi sunt primitiae (seu primi eorum qui Christo crederunt in regione) Achaiae et (qui) in ministerium (sublevationis) sanctorum (fratrum) ordinaverunt (et tradiderunt) seipso; (obsecro vos, inquam, quoad eos),

Ut et vos subditi (seu decentes) sitis (hominibus) ejusmodi (sequendo eorum monita et exempla, (et ut non solum illis inserviatis sed) et omni cooperanti et laboranti (ad opus Dei, sicut faciunt illi).

Gaudeo autem in praesentia Stephanæ et Fortunati et Achaici (inter vos nunc adstantium, sciens) quoniam (seu quod) id quod (ex parte mei ministerii) vobis de- erat, ipsi (sua charitate) supplerunt. (Sic me supplendo)

Refecerunt enim et meum spiritum et vestrum; (meam enim refectionem et consolationem tanquam vestram reputatis). Cognoscite ergo (et colite fratres) qui hujusmodi sunt.

Salutant vos (et omnia prospera vobis optant) ecclesiae Asiae (minoris). Salutant vos in Domino multum (affectuose) Aquila et Priscilla cum domestica sua ecclesia, apud quos et hospitor.

Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto.

Salutatio mea (hic subscripta est) manu (mea) Pauli.

Si quis non amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema (seu cum execratione separatus et ad exitium destinatus); Maran Atha, (seu Dominus Jesus veniet eum judicaturus).

Gratia Domini nostri Jesu Christi vobis- cum (sit et maneat semper).

Charitas mea, (qua vos sincere diligo, sit) cum omnibus (et in cordibus vestris, ut me vicissim et vos invicem diligatis) in Christo Jesu. Amen.

Si quis non a- mat Dominum nostrum Jesum Christum, sit ana- thema, Maran. Atha.

Gratia Domini nostri Jesu Chri- ti vobiscum.

Charitas mea cum omnibus vo- bis in Christo Je- su. Amen.

FINIS EPISTOLE I^{AE} AD CORINTHIOS.